

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3287

av Roger Haddad m.fl. (L)

med anledning av prop. 2015/16:67 Särskilda åtgärder vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att anta regeringens förslag till lag om särskilda åtgärder vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet med de ändringar som framgår av bilagan i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barnfamiljer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanktionsavgifter och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samhälls- och företagsekonomiska följder och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. 60 miljoner människor är på flykt undan krig, konflikter och förföljelse. Det är den högsta siffra som uppmätts och antalet fortsätter att öka.

För Liberalerna är det självklart att Sverige och Europa ska stå upp för en human flyktingpolitik. Som EU-land har Sverige tillsammans med andra EU-länder ett ansvar att upprätthålla asylrätten, och det är tydligt att fler EU-länder måste ta sitt ansvar. I dag är flyktingmottagandet inom EU mycket ojämnt fördelat och ett fåtal länder, däribland Sverige, tar emot det stora flertalet av de flyktingar som kommer till Europa.

De stora utmaningar som den höga asylinvandringen medför får inte innebära att Sverige sluter sig inåt. På kort sikt behövs åtgärder som bidrar till att fler människor

väljer att söka asyl i något annat EU-land, så att det gemensamma ansvaret att upprätthålla asylrätten bärs upp av fler länder. Detta måste dock kombineras med kraftfulla och långsiktiga reformer för att förbättra integrationen och ge människor verkliga möjligheter att komma in i det svenska samhället.

Ansvaret för att ge människor som tvingats på flykt en fristad är gemensamt för hela Europa. När inte alla EU-länder lever upp till detta åtagande finns det en påtaglig risk för ett samhällsklimat där människor på flykt ensidigt pekats ut som en belastning. Den stora belastningen ligger i stället i de stela samhällsstrukturer som utestänger nyanlända från arbetsmarknaden och hindrar nödvändigt bostadsbyggande. Därmed hålls människor kvar i bidragsberoende och trångboddhet i stället för att ges förutsättningar att med sina egna kunskaper och resurser bygga upp sin tillvaro i det nya landet. Att så många människor sökt asyl i Sverige under hösten och vintern 2015 gör att behovet av systemreformer för att liberalisera och öppna upp arbetsmarknaden och bostadsmarknaden har blivit ännu mer brådskande.

Regeringen föreslår i propositionen att det införs en möjlighet för regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om identitetskontroller vid transporter från en annan stat till Sverige per buss, tåg eller passagerarfartyg. Liknande bestämmelser finns i dag i utlänningslagen vad gäller transporter direkt från stater utanför Schengenområdet.

Liberalerna har länge kritiserat de bestämmelser om transportörsansvar som gäller vid inresa från tredje land, eftersom de försvårar för flyktingar att på lagliga vägar ta sig till ett EU-land för att där söka asyl. Denna kritik står vi fast vid. De bestämmelser som föreslås i propositionen handlar dock i praktiken om personer som redan befinner sig i ett annat EU- eller EES-land, det vill säga en annan demokratisk stat som förbundit sig att respektera asylrätten. Möjligheten för människor på flykt att söka asyl försvåras därmed inte på samma sätt. Liberalerna kan därför acceptera en tillfällig bestämmelse om identitetskontroller vid inresa från ett annat EU- eller EES-land som principiellt förenlig med asylrätten. Lagförslaget behöver ges denna avgränsning, vilket framgår av bilagan till denna motion. Därutöver har vi ett antal andra invändningar mot hur regeringens förslag är utformat.

Barnfamiljer

Liberalerna motsätter sig nya regler som åstadkommer att flyktingfamiljer splittras. Regeringens förslag saknar ett tydligt barnrättsperspektiv och innehåller inga resonemang om vad som händer i den vanliga situationen där föräldrarna och möjligtvis något av de äldre barnen har pass medan andra barn i familjen saknar id-handlingar. Det

vore oacceptabelt om barnfamiljer då tvingas till splittring under sin flykt från krig eller förföljelse.

Liberalerna anser att vuxna vårdnadshavare med giltiga identitetshandlingar måste ha möjlighet att ta med sig sina minderåriga barn på resan. Det får ankomma på regeringen att utfärda närmare föreskrifter om detta. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Regeringens makt att aktivera lagens bestämmelser

Den föreslagna lagen innebär inte att det införs krav på id-kontroller vid inresa till Sverige per buss, tåg eller passagerarfartyg. I stället föreslås regeringen få rätt att besluta om sådana krav i ett läge där regeringen anser att detta behövs för att upprätthålla lag och ordning eller skydda nationell säkerhet.

Regeringen får därmed långtgående maktbefogenheter att ensidigt avgöra i vilka lägen som reglerna för inresa till Sverige ska skärpas kraftigt. Eftersom denna befogenhet fastslås i lag tillkommer den varje regering, oavsett om det handlar om en stabil majoritetsregering, en minoritetsregering med bräckligt parlamentariskt stöd eller en expeditonsminister. Liberalerna anser att detta inger principiella betänkligheter.

Dessa betänkligheter kvarstår även om lagen föreslås vara tidsbegränsad. Tidsbegränsade lagar kan komma att förlängas, och lagstiftningen måste vara robust även i ett framtida skymningsläge. Av den orsaken anser Liberalerna att lagen är olämpligt utformad vad avser regeringens befogenheter.

Ett problem är att lagen inte tillräckligt tydligt skiljer mellan å ena sidan situationer där det handlar om att vidta åtgärder i förebyggande syfte och å andra sidan situationer där det finns ett omedelbart och överhängande behov av åtgärder i enlighet med lagen. Grundprincipen bör, enligt vår mening, vara att regeringen innan den fattar beslut om att tillämpa lagens bestämmelser ska samråda med riksdagen. Enbart om det föreligger en akut situation där det råder fara i dröjsmål får regeringen fatta beslut utan föregående samråd. I sådana lägen ska riksdagen skyndsamt informeras. Regeringens lagförslag bör ändras med denna innebörd, vilket framgår av bilagan.

Mot denna bakgrund är det också olämpligt att regeringen ska kunna delegera åt en myndighet att fatta beslut om införande av id-kontroller. Ett så långtgående beslut måste fattas av regeringen själv. Den av regeringen föreslagna § 3 bör ändras med denna innebörd, vilket framgår av bilagan.

Sanktionsavgifter

Regeringen begär befogenhet att meddela föreskrifter om sanktionsavgifter vid överträdelser av bestämmelserna om id-kontroller. Inga närmare avgränsningar görs av hur dessa sanktionsavgifter ska vara utformade eller på vilken nivå de ska ligga. Detta är otillfredsställande eftersom sanktionsavgifternas utformning kan få avgörande betydelse för de transportföretag som berörs. En sanktionsavgift som för ett stort företag är försumbar kan bli drakonisk för ett litet företag. Det förs inte heller några närmare resonemang om tillfälliga överträdelser som begåtts genom förbiseenden i förhållande till mer omfattande överträdelser. Bestämmelserna om sanktioner behöver också innehålla en möjlighet att underlåta sanktionsavgift om det hade varit uppenbart oskäligt att ta ut avgift.

I samband med riksdagens beredning av lagstiftningsärendet bör regeringen snarast klargöra hur sanktionssystemet är tänkt att utformas. Regeringen bör också återkomma med förslag på hur sanktionssystemets principer ska regleras. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Samhälls- och företagsekonomiska följder

Att införa krav på identitetskontroll kommer att få stora följder för resenärer, särskilt för alla gränspendlare som måste resa över gränsen för att komma till sin arbetsplats och sedan hem igen. De samhällsekonomiska följderna blir också stora med tanke på hur viktigt det är för näringslivet med effektiva och smidiga transporter inom Europa.

Det är angeläget att de samhälls- och företagsekonomiska följderna noggrant följs upp. Detta får inte anstå till dess att regeringen fattar ett eventuellt beslut om id-kontroller, eftersom redan lagens införande leder till att buss- och tåg företag samt färjerederier måste göra omfattande förberedelser.

Lagens giltighetstid

Regeringens lagförslag har arbetats fram under stark tidspress, vilket har påverkat beredningsprocessen. Ett antal frågor har lämnats obesvarade och viktiga aspekter behöver analyseras. Av den orsaken är det inte lämpligt att lagstiftningen föreslås gälla under hela tre år, utan den bör i stället betraktas som ett provisorium. Som framgår av bilagan föreslår Liberalerna att lagen upphör att gälla den 21 juni 2016 och att regeringen under tiden fram till dess fortsätter med beredningen av ett mer genomarbetat lagförslag.

Regeringens förslag till karenstider mellan två tidsperioder med gränskontroller har, som framhållits av bland annat Lagrådet, påtagliga brister. I stället för karenstid bör regeringens beslut om identitetskontroller fattas för högst trettio dagar åt gången, varefter regeringen måste fatta ett nytt beslut för ytterligare högst trettio dagar. Detta ska ses som en helhet tillsammans med förslaget att den provisoriska lagen upphör att gälla den 21 juni 2016.

Bilaga

Regeringens förslag

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om särskilda åtgärder som får vidtas vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet.

Regeringens befogenheter

2 § Om det har uppkommit en allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet får regeringen, i syfte att upprätthålla lag och ordning eller skydda nationell säkerhet, vidta sådana åtgärder som avses i 3 och 4 §§.

Bemyndiganden

Liberalernas förslag

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om särskilda åtgärder som får vidtas vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet.

Regeringens befogenheter

2 § Om det har uppkommit en allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet får regeringen, i syfte att upprätthålla lag och ordning eller skydda nationell säkerhet, vidta sådana åtgärder som avses i 3 och 4 §§.

Regeringen ska samråda med riksdagens partier före ett sådant beslut som avses i första stycket. Om ett samråd skulle skapa dröjsmål som med hänsyn till den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet vore uppenbart oförsvarligt får dock regeringen vidta åtgärder utan föregående samråd. I sådant fall ska riksdagens partier omedelbart underrättas om regeringens åtgärder.

Bemyndiganden

3 § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer* får meddela föreskrifter om identitetskontroller vid transporter som utförs med buss, tåg eller passagerarfartyg till Sverige från *en annan stat*.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. tillsyn och kontroll av åtgärder som avses i 3 §, och
2. sanktionsavgifter vid överträdelser av föreskrifter som avses i 3 §.

Tidsperiod

5 § Föreskrifter enligt 3 § får gälla högst *sex månader*.

Föreskrifter enligt 4 § ska ha samma giltighetstid som de föreskrifter enligt 3 § som de förstnämnda föreskrifterna avser. Ett ärende eller mål om tillsyn, kontroll eller sanktionsavgifter får dock prövas enligt föreskrifterna efter det att giltighetstiden för dessa har gått ut, om ärendet eller målet inletts dessförinnan.

Ny tidsperiod

6 § *När en sådan giltighetstid som avses i 5 § har gått ut, får nya föreskrifter meddelas med stöd av 3 eller 4 § för en giltighetstid som börjar löpa tidigast två veckor efter det att den tidigare giltighetstiden gått ut.*

1. Denna lag träder i kraft den 21 december 2015.

3 § *Regeringen* får meddela föreskrifter om identitetskontroller vid transporter som utförs med buss, tåg eller passagerarfartyg till Sverige från *en annan stat som tillhör Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet*.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om

1. tillsyn och kontroll av åtgärder som avses i 3 §, och
2. sanktionsavgifter vid överträdelser av föreskrifter som avses i 3 §.

Tidsperiod

5 § Föreskrifter enligt 3 § får gälla högst *trettio dagar*.

Föreskrifter enligt 4 § ska ha samma giltighetstid som de föreskrifter enligt 3 § som de förstnämnda föreskrifterna avser. Ett ärende eller mål om tillsyn, kontroll eller sanktionsavgifter får dock prövas enligt föreskrifterna efter det att giltighetstiden för dessa har gått ut, om ärendet eller målet inletts dessförinnan.

1. Denna lag träder i kraft den 21 december 2015.

2. Lagen upphör att gälla den 21 december 2018.

3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 eller 4 § upphör att gälla senast när denna lag upphör att gälla.

4. Trots punkt 2 gäller lagen fortfarande för ärenden eller mål om tillsyn, kontroll eller sanktionsavgifter som har inletts innan denna lag upphörde att gälla.

2. Lagen upphör att gälla den 21 juni 2016.

3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 eller 4 § upphör att gälla senast när denna lag upphör att gälla.

4. Trots punkt 2 gäller lagen fortfarande för ärenden eller mål om tillsyn, kontroll eller sanktionsavgifter som har inletts innan denna lag upphörde att gälla.

Roger Haddad (L)

Erik Ullenhag (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Tina Acketoft (L)

Christer Nylander (L)

Fredrik Malm (L)